

Uppföljning av två högskolereformer

Bakgrund och syfte

Det övergripande målet för svensk utbildningspolitik är enligt riksdagens beslut att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet. För den högre utbildningen är målet att utbildning och forskning vid universitet och högskolor ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivas effektivt.

Ökad frihet för universitet och högskolor har setts som ett sätt att åstadkomma hög kvalitet i verksamheten. Riksdag och regering beslutade därför under 2010 om reformer avseende styrningen av universitet och högskolor (autonomireformen) samt utvärdering av kvalitet i högre utbildning (kvalitetsreformen).

Syftet med uppföljningsprojektet är att utbildningsutskottet ska kunna följa effekterna av dessa reformer och därigenom kunna dra lärdomar för framtiden. Den övergripande och långsiktiga frågeställningen för uppföljningsprojektet är därför om de båda reformerna främjar ökad kvalitet i svensk högre utbildning. En mer kortsiktig frågeställning är hur de båda reformerna implementeras i högskolesystemet och hur systemet påverkas av reformerna i ett kortare perspektiv. Följande frågor är i fokus för projektet:

- Hur nyttjar lärosätena de möjligheter till ökat självbestämmande som följer av autonomireformen?
- Hur har implementeringen av autonomireformen och kvalitetsreformen påverkat högskolesystemet när det gäller utbudet av utbildningar och lärosätenas relation till det omgivande samhället?
- Hur har reformerna påverkat lärosätenas arbete med kvalitetssäkring av utbildningar?
- Vilka effekter har reformerna fått såväl samhällsekonomiskt som utbildnings- och bildningsmässigt?

Fyra delstudier

Uppdraget genomförs i fyra delstudier och ska pågå till och med utgången av mars 2016. Delstudierna redovisas var för sig till utskottet men

resultaten från de första tre delstudierna kommer tillsammans med vissa inledande resultat från den fjärde delstudien att redovisas samlat i en huvudredovisning i slutet av 2014. De samlade resultaten från den fjärde delstudien kommer att redovisas i en ytterligare huvudredovisning första kvartalet 2016. Utbildningsutskottet beslutar när och i vilken form de olika redovisningarna ska publiceras.

Delstudie 1

Den första delstudien behandlar autonomi- och kvalitetsreformerna i förhållande till generella tendenser i Europa, särskilt Norge och Danmark. Studien bygger i första hand på policydokument, rapporter, utredningar m.m. Fokus ligger på att definiera kvalitetsbegreppet inklusive en analys av avvägningar i kvalitetssäkringssystemen:

- utvärdering av kvaliteten i enskilda utbildningar kontra lärosätenas samlade kvalitetssäkringssystem
- utvärdering av outcome (de studerandes läranderesultat) kontra processvariabler (lärarkompetens, forskningsanknytning etc.)
- internationella standarders och ackrediteringars betydelse kontra nationella system för kvalitetsutvärdering
- resultatbaserade finansieringsmekanismers betydelse för lärosätenas kvalitetsarbete och autonomi i planering och val av utbildningsutbud

Delstudie 2

Den andra delstudien bygger på intervjuer med ett 20-tal rektorer eller prorektorer. Studiens fokus ligger på implementeringsprocesser och tidiga effekter av de två reformerna:

- Hur använder lärosätena det ökade handlingsutrymme som följer av autonomireformen?
- Hur påverkas ledningsstrukturen på lärosätena såväl som medarbetar- och studentinflytandet av autonomireformen?
- Hur har kvalitetsreformen och det nya kvalitetsutvärderingssystemet påverkat kvalitetssäkringssystem och kvalitetsarbete på lärosätena?
- Vilka tidiga effekter av reformerna kan konstateras med hänsyn till prioritering av utbildningsutbudet?
- Vilken betydelse har reformerna haft för lärosätenas samverkan med samhället inklusive med avnämare?
- Vilken betydelse förväntas reformerna ha i ett bredare individ- och samhällsmässigt bildningsperspektiv?
- Hur förhåller sig de nationella reformprocesserna i fråga om autonomi och kvalitet till internationell utveckling, t.ex. den ökade förekomsten av rankningar?
- Vilka faktiska och förväntade effekter kommer den resultatbaserade/kvalitetsberoende modellen för resurstilldelning att ha för lärosätenas utbildningsutbud?

Delstudie 3

Den tredje delstudien bygger på enkätfrågor till utbildningsledare/programansvariga/studierektorer för de 700–800 utbildningar som utvärderas inom ramen för de första tre omgångarna och övriga utbildningar som utvärderas i omgång 4–6 i Universitetskanslersämbetets kvalitetsutvärderingar. Fokus i denna delstudie ligger på upplevda och förväntade effekter av kvalitetsreformen:

- Vilka effekter har utvärderingssystemet för ämnesmiljöernas arbete med kvalitetssäkring av utbildningarna?
- Hur uppfattas utvärderingskriterierna och vilken effekt har de för utbildningarnas organisation och utbildningsledarnas prioriteringar?
- Vilka effekter har utvärderingsmodellen för utbildningarnas samspel med det omgivande samhället, inklusive för avnämarnas engagemang i utvecklingen av utbildningen?

Delstudie 4

Den fjärde delstudien är en fallstudie som omfattar ett urval av nio utbildningar jämnt fördelade i fråga om omdöme i Universitetskanslersämbetets kvalitetsutvärderingar (tre utbildningar som fått omdömet ”mycket hög kvalitet”, tre som fått omdömet ”hög kvalitet” och tre som fått omdömet ”bristfällig kvalitet”). Datainsamlingen görs vid två tillfällen då utbildningsledare, studenter, alumner och avnämare intervjuas. Studien fokuserar på responsstrategier vid utbildningarna för att förstå hur bedömningen över tid påverkar utbildningarnas kvalitetsarbete och effekterna på utbildningens kvalitet:

- Vilka anpassningar av utbildningarnas organisation och sammansättning ger utvärderingen anledning till?
- I vilken omfattning och hur involveras de studerande och avnämarna i utvecklingsarbetet mot bakgrund av utvärderingens resultat?
- Vilka implikationer har autonomireformen i detta sammanhang och hur bedömer studieledare, avnämare, nuvarande studenter och alumner effekterna av reformen?
- Hur organiseras det uppföljande kvalitetsarbetet vid utbildningarna beroende av det uppnådda utvärderingsresultatet?
- Kan det påvisas att utvärderingsresultaten ger anledning till anpassningar och åtgärder som rent faktiskt inverkar positivt på de studerandes läranderesultat och deras möjligheter på arbetsmarknaden?